

# Totempolitik och upplysning

**P**å 60- och 70-talet talades det om att Sverige var en modell för det övriga Västeuropa. I det sena 80-talet är det ingen utom mycket partitrogna socialdemokrater som hävdar detta. Däremot hör man då och då dem som i sin iver att få vara en modell för andra med stolthet i röstent hänvisar till att Sverige i Östeuropa ibland framhålls som modell. Enklare kan inte devalveringen av den svenska modellen beskrivas. Inför 90-talets internationaliserade värld, där marknadsekonomin tydligare än någonsin framstår som en garant för både frihet och välfärd, är Sverige ingen modell för marknadsekonomier utan endast för dem som från den rena planhushållningen söker marknadsorientera sina samhällen.

Det är lätt att förstå varför Sverige inte är modell för det övriga Västeuropa. Under de senaste 20 åren har Sverige haft den lägsta ekonomiska tillväxten bland de västeuropeiska länderna. Numera är Sverige nummer 4 av fem nordiska länder vad gäller BNP per capita, med det snabbväxande Finland bakom oss. Genom det ständigt stigande skattetrycket och genom en omfattande tillväxt av den offentliga sektorn ligger i dag en stor del av vår ekonomi under sådana plan- och regleringsmekanismer som Östeuropa nu vill lämna bakom sig.

Inom dessa sektorer har vi också — precis som östeuropeerna har i hela sina samhällen — köer, byråkratier och ineffektiviteter. Världens högsta skattetryck innebär att marknadsmekanismerna är mer undanträngda än i något annat fritt land. De offentliga monopolen är ett uttryck för en politisk vilja att styra människornas välfärd. Utvecklingen mot denna situation står i en direkt motsats till de liberalisering-

ar man eftersträvar i Västeuropa. Ur ett östeuropeiskt perspektiv ger emellertid Sverige en förhoppning om att marknadsekonomi och därmed välfärd och trygghet skall kunna leva sida vid sida med de socialistiska ideal som hos vissa överlevt den socialistiska verkligheten.

Det frapperande med både socialdemokraternas framtidsgrupp och med deras 90-talsgrupp är att även de sätter Sverige som en modell för Sverige, med samma förhoppningar som hos en del östeuropeer, nämligen att den nu erkända marknadsekonomin skall kunna leva sida vid sida med de socialistiska idéer som ännu inte hunnit bli historia. Det innebär att ingen av dessa framtidsgrupper förespråkar de liberaliseringar varav Västeuropa och övriga världen är full utan enbart att marknadsekonomin skall leva vid sidan av de offentliga monopolen, ökande offentligt sparande och ett fortsatt högt skattetryck, som ju också är målet för den omtalade skattereformen.

Det innebär att man blir alltmer maktlös mot de problem som socialistiska systemfel inom t ex barnomsorg och sjukvård ger upphov till. Men när man erkänner marknadsekonominns överlägsenhet väcks ändå frågan; varför inte låta det erkänt bästa systemet för att skapa välfärd och medborgerlig frihet också omfatta de bästa och viktigaste delarna av våra liv, vår sjukvård, vår barnomsorg, boendet, sparandet och äldreomsorgen? I stället för att slå vakt om monopolen? Och i stället för att öka det kollektiva sparandet och ägandet, som framtidsgruppen, förmodligen unik i hela världen, föreslår? I stället för ett bibehållet skattetryck, som är konsekvensen av skatteutredningarna?

Människor i det svenska samhället



kommer att bli alltmer medvetna om det brännande och det revolutionära i dessa frågor.

Kvar för socialdemokratin återstår då totempolitikens besvärjelser, offer och regndans. Det kommer att skapa en ny klyfta mellan de medborgare som i sin egen verklighet ser problemen och dess egentliga orsaker i klarhet till skillnad från de politiker som för att försvara sin egen politik tvingas att förtränga verkligheten med hjälp av politisk vidskepelse och hyperaktivitet. Vid sidan om åsiktsklyftan mellan väljare och valda kommer vi att få se en ny klyfta — upplysningsklyftan — öppna sig, mellan väljarnas och de valdas argument.

Sommarens debatt om 90-gränsen är ett uttryck för denna nya klyfta. Det finns ingen forskning som tyder på att trafiksäkerheten ökar för att man sänker hastighetsgränserna på våra bästa vägar. Miljöeffekterna av sänkningen är inget annat än marginella. Eftersom det inte finns någon saklig grund för 90-beslutet har de styrande heller inte kunnat föra fram denna i sin argumentation gentemot de styrda. I stället har man som i TV-annonseringen försökt att förlöjliga motståndet genom att låta en ung man gråta bredvid sin fina bil, för att han inte får köra i 110. Men när bilisterna själva har fått argumentera, vid vägkanten och på bensinmackar, har det varit den sakliga kritiken mot frånvaron av trafiksäkerhets- och miljökonsekvenser som dominerat.

Motsvarande tendenser ser vi inom andra viktiga politiska områden. Kanske kommer marginalskattedebatten att förfalla på samma sätt, när LO väl sätter press på socialdemokratin. Bland den

upplysta allmänheten kommer det då att finnas en övertygelse om att marginalskatterna och skattetrycket måste sänkas medan detta behov i varierande grad förnekas bland intressegruppsstyrda politiker. Utspelet om att stoppa den skattefria spriten vid utlandsresor är också ett utslag av totempolitik, verkningslöst men likväl en demonstration. Valpskatten på aktieförsäljning var ett meningslöst offer som nu driver handeln med svenska aktier ur landet. När biträdande socialminister Bengt Lindqvist inför frågan om vad man skall göra med äldre som dör i ensamhet svarar att polis och sociala myndigheter måste ha rutiner är det ännu ett ytterligare exempel på hur den politiska oförmågan tvingar fram meningslösa eller irrelevanta politiska åtgärder. Socialdemokratins försvar av de ineffektiva välfärdsmonopolen — som är socialdemokratins egna totempålar — kommer att alltmer framstå som politisk mysticism. Klyftan mellan väljare och valda kommer att öka och respekten att minska.

Moderata samlingspartiets framtidsgrupp har i sitt arbete lyft fram dualismen mellan den lilla och den stora världen. Förutom att det är ett sätt att illustrera att verklig omtanke och omsorg framför allt uppstår och lever i det nära perspektivet ger den analysen också en grund för att föra in medborgarnas egna upplevelser av verkligheten som en bas för den politiska debatten. Det kan skapa en övergripande förståelse för att allt vare sig behöver eller skall styras genom politiska beslut. I det perspektivet öppnar sig en ny upplysningstid som moderaterna har anledning att se fram emot och som socialdemokraterna bör rädas.